ARGUMENT

Dacă e „să spunem lucrurile aşa cum sînt", atunci trebuie să afirmăm foarte clar că, în perioada postsaussuriană, Eugeniu Coşeriu este cea mai importantă şi mai complexă personalitate a ştiinţelor limbajului din secolul al XX-lea iar opera sa, aşa cum remarca Mircea Borcilă, a însemnat „o mutaţie radicală a orizonturilor teoretice ale lingvisticii contemporane şi, ca atare, o adevărată 'revoluţie', mult mai profundă şi mai vastă decît oricare alta efectuată sau numai produsă în această 'disciplină pilot' a ştiinţelor umane". Prin temeinica sa pregătire filozofică, prin fabuloasa cunoaştere a cîtorva zeci de limbi clasice şi moderne, prin anvergura deschiderii către tot ceea ce înseamnă cultură, printr-o viziune totală asupra limbajului, care îmbină originaritatea cu originalitatea, tradiţia cu noutatea, Coşeriu nu poate fi integrat în nici o orientare, şcoală sau curent aflate succesiv la modă şi cu care nu a ezitat să polemizeze, cel mai adesea reproşul vizînd excesiva îngustare a perspectivei. Din acest punct de vedere lingvistul român este figura dominantă a unei pleiade de mari lingvişti din care fac parte, printre alţii, E. Sapir, L. Bloomfield, R. Jakobson, A. Pagliaro, L. Hjelmslev, A. Martinet sau N. Chomsky. Situat *peste mode şi timp*, Eugeniu Coşeriu este autorul unei opere care, *pe cît se poate omeneşte prevedea*, va infuenţa decisiv lingvistica şi ştiinţele limbajului pentru multe secole de acum înainte.

Spre deosebire de alţi lingvişti, care se concentrează de obicei asupra unui domeniu sau a altuia, Coşeriu a abordat, practic, toate domeniile ştiinţelor limbajului: filozofia limbajului, teoria limbii şi lingvistica generală; fonologia, teoria gramaticală, semantica lexicală; lingvistica „aplicată" (traducere, corectitudine idiomatică, învăţarea limbilor, politică lingvistică) şi lingvistica comparată (în special lingvistica romanică); lingvistica vorbirii şi lingvistica textului; metalimbajul şi discursul repetat; dialectologia, sociolingvistica şi stilistica limbii;

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

teoria lingvisticii istorice, gramatica istorică şi istoria limbilor, istoria filozofiei limbajului şi a lingvisticii istorice, gramatica istorică.

Eugeniu Coşeriu este un „uomo universale", dar nu în sensul renascentist al sintagmei, ci prin faptul că aşază propriul domeniu de cercetare în perspectivă universală şi în strînsă legătură cu toate domeniile cunoaşterii: „Nu mai este posibil, astăzi, omul Renaşterii, pentru că, între timp, cultura a devenit mult mai vastă. În zilele noastre universalitatea omului de cultură este dată, mai curînd, de faptul că se realizează într-un anumit domeniu, dar cu deschideri universale. Este vorba de a situa propriul domeniu de cunoaştere în această perspectivă şi de a înţelege legătura cu celelalte domenii ale cunoaşterii. De a înţelege, de exemplu, care este poziţia limbajului în raport cu arta, filozofia, mitul etc. Dacă vrei să ajungi la o definiţie a limbajului, trebuie să vezi care e legătura lui cu arta şi filozofia. Cred că în special lingvistica – atunci cînd nu se limitează la informaţia măruntă – este disciplina care deschide cele mai multe perspective, deoarece are cele mai multe legături cu modul de a fi al omului, cu toate activităţile umane în general. Din perspectiva universalităţii culturii, limbajul ocupă poziţia centrală".

Spre deosebire de alţi lingvişti, creatori de şcoli ajunse la modă, Coşeriu nu pregetă să-şi recunoască sursele şi predecesorii. „Sînt lingvişti, afirma el, care se cred unici şi înălţători, care afirmă sau cred că nu datorează nimic altor lingvişti şi pretind că la alţi învăţaţi nu au întîlnit, eventual, decît confirmarea propriilor idei şi convingeri. Dar se înşală". El îşi recunoaşte în mod constant „izvoarele", influenţele şi „maeştrii ideali".

În lingvistică e vorba, în primul rînd, de Saussure şi Hjelmslev dar şi de Antonino Pagliaro, Ramón Menéndez Pidal sau chiar Hermann Paul şi Leonard Bloomfield. La toţi a găsit „intuiţii care pot fi dezvoltate" sau „nuclee de formulări importante." Nu se poate vorbi însă de un eclectism al operei coşeriene pentru că „nu e vorba de o sinteză făcută din diferite bucăţi, ci de o confirmare a acestor *orizonturi* ale lingvisticii, care au fost construite, în realitate, de mine însumi, încetul cu încetul, însă în această colaborare cu toată tradiţia." Mereu a identificat „los alcances y los límites", anvergura, dar şi limitele anumitor teorii, teze sau concepţii.

În plan filozofic şi epistemologic influenţele vin de la Platon, Aristotel, Leibniz, Vico, Kant, Hegel, Humboldt, Husserl şi Croce, însă deasupra tuturor stau Aristotel, Hegel şi Humboldt.

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

Principala problemă a perspectivei filozofice şi epistemologice e cea a esenţei însăşi a limbajului, concepţie pe care Eugeniu Coşeriu şi-a rezumat-o într-un text-sinteză extrem de dens, intitulat ***Zece teze despre esenţa limbajului şi a semnificaţiei***, şi pe care îl reproducem în continuare[*)]:

„*1*. Prioritatea absolută a limbajului

Eroarea fundamentală a celor mai multe teorii (sau filozofii) ale limbajului e de a dori să reducă limbajul la o altă facultate sau la o activitate printre facultăţile (sau activităţi libere) ale omului: la înţelegere (gîndire raţională), la spiritul practic sau la artă. Limbajul nu se lasă redus la altceva. Limbajul – Hegel a văzut bine acest lucru – este una dintre cele două dimensiuni ale *existenţei* omului; cealaltă fiind munca. Omul este singura fiinţă care munceşte şi care vorbeşte, în sensul propriu al acestor termeni. Prin *muncă*, omul îşi construieşte neîncetat o lume potrivită existenţei sale fizice. Prin *limbaj*, el îşi construieşte o lume potrivită existenţei sale spirituale: o lume *care poate fi gîndită* (lumea experienţei sensibile poate fi reprezentată, însă nu poate fi gîndită). Limbajul este, astfel, *deschiderea* tuturor posibilităţilor culturale ale omului (aici fiind incluse gîndirea discursivă, ştiinţa, filozofia, poezia). Tocmai în acest sens constata Hegel[**)] că limbajul este „voreilig"[***)], întrucît conţine dinainte toate formele dezvoltării spiritului. Toate celelalte aspecte referitoare la trăsăturile caracteristice ale limbajului decurg din acest fapt fundamental.

2. Limbaj şi cultură

Limbajul este activitate *creatoare* şi, prin aceasta, activitate culturală infinită. El este în acelaşi timp o formă a culturii şi baza acestei culturi, îndeosebi ca *tradiţie* culturală.

3. Universaliile limbajului

Limbajul este caracterizat prin cinci universalii, dintre care trei sînt primare: *creativitate, semanticitate, alteritate* iar două sînt secundare sau derivate: *istoricitate* şi *materialitate*. *Creativitatea* (*enérgeia*)[****)]

[*)] Textul, în limba franceză, ne-a fost oferit de autor la ediţia a VI-a, 2001, a CISL de la Suceava. Traducerea este realizată de noi în colaborare cu Nicoleta Moroşan.

[**)] În *Filozofia istoriei*.

[***)] *grăbit, prematur*.

[****)] La Aristotel prin Humboldt.

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

caracterizează toate formele culturii. Printre aceste forme, limbajul este activitatea care creează *semnificate*, creînd semne cu semnificaţii, şi în acest fapt constă *semanticitatea* sa. Aceste semne sînt întotdeauna create pentru altul sau, mai bine zis, ca fiind dinainte şi ale altuia, şi în aceasta constă *alteritatea* sa. În acest sens, limbajul este manifestarea primară a *alterităţii*, a *existenţei împreună cu altul*, caracteristică omului. *Istoricitatea* rezultă din *creativitate* şi *alteritate*. Ea înseamnă că tehnica activităţii lingvistice apare întotdeauna sub forma unor sisteme tradiţionale proprii comunităţilor istorice, sisteme care se numesc *limbi*: ceea ce se creează în limbaj se creează întotdeauna într-o limbă. *Materialitatea* rezultă din *semanticitate* şi din *alteritate*. Într-adevăr, *semanticitatea* este un fapt ce ţine de conştiinţă şi nu părăseşte conştiinţa: pentru ca ea să fie pentru altcineva, trebuie să fie reprezentată în lumea sensibilă prin semnificanţi *materiali*. Bineînţeles că aceasta este situaţia şi în cazul celorlalte activităţi culturale, ale căror conţinuturi, se ştie, se constituie doar în conştiinţă şi trebuie să fie toate reprezentate în lumea sensibilă. Totuşi, *materialitatea* limbajului este diferită de cea a altor activităţi culturale, deoarece ea este întotdeauna *materialitate specifică unei limbi.* Acelaşi lucru se întîmplă şi în cazul specific caracterului *istoricităţii* lingvistice faţă de cea a altor activităţi culturale; în acest sens, stilurile, în artă, nu sînt analoge limbilor. Vom remarca, de asemeni, că limbajul este singura activitate culturală (deci creatoare ca atare) definită de *două* universalii (*semanticitate* şi *alteritate*), şi nu de una singură, şi că *alteritatea* apare aici de trei ori, avînd în vedere că ea condiţionează *istoricitatea* şi *materialitatea*.

4. Comunicare şi comunitate

Limbajul (ca *spunere*) este, cu certitudine, comunicare. Însă trebuie să facem diferenţa între *comunicarea a ceva*, fapt practic care pur şi simplu poate să nu existe, fără ca limbajul să fie, prin aceasta, abolit, şi *comunicarea cu altul*, fără de care limbajul nu mai este limbaj şi care există întotdeauna (ea este prezentă deja în crearea semnificaţiilor), deoarece corespunde alterităţii funciare a limbajului. Din punctul de vedere al comunităţii, limbajul nu este doar un fapt social, un produs al societăţii comparabil cu instituţiile sociale, ci, dimpotrivă, el este, prin alteritate (şi Aristotel a surprins foarte bine acest lucru în *Politeia*), fundamentul oricărei asocieri umane.

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

5. A numi şi *a spune*

Cele două funcţii fundamentale ale limbajului sînt *onomázein* şi *légein* (Platon): *a numi* şi *a spune*, ceea ce corespunde aproximativ distincţiei între *lexic* şi *gramatică*. Dar, în timp ce în *numirea* (primară) totul este limbaj (pentru că e vorba de organizarea lumii în categorii şi specii), în *spunere* (unde se pune problema stabilirii de relaţii în această lume şi cu această lume) doar forma generică – modalitatea semantică a acestor relaţii – este, propriu-zis, limbaj, căci, din perspectiva substanţei sale, *spunerea* este de asemenea ştiinţă, activitate practică, sentiment, artă (poezie) etc.

6. Conţinutul lui *a spune*

În conţinutul exprimat şi comunicat de *spunere*, trebuie să distingem *desemnarea, semnificaţia* şi *sensul. Desemnarea* este referinţa la lucruri (stări de lucruri, evenimente, procese) extralingvistice (sau, mai bine spus, exterioare semnelor). *Semnificaţia* este posibilitatea obiectivă de desemnare dată în semnele unei limbi. *Sensul* este finalitatea fiecărei *spuneri*, conţinutul propriu unui discurs ca atare (sau unui fragment de discurs). Astfel, constatarea, replica, răspunsul, întrebarea, obiecţia, acordul, dezacordul, rugămintea etc. (toţi acei *lógoi* ai stoicilor) sînt unităţi de *sens* şi nu de semnificaţie. Din punct de vedere lingvistic, *sensul* este finalitatea discursului dat (exprimat) prin semnificat (lexical, categorial, gramatical, ontic) şi prin desemnare; la constituirea sa contribuie şi cunoaşterea lucrurilor şi a cadrelor (contextelor). Conţinutul exclusiv (şi propriu-zis) lingvistic este, în consecinţă, *semnificaţia*.

7. Limbaj şi poezie

Ca identificare a unei modalităţi a existenţei, *semnificaţia* este un act de cunoaştere, mai precis, asemeni poeziei (şi artei în general), de *cunoaştere intuitivă*. Aceasta i-a făcut pe unii filozofi să identifice limbajul cu poezia, cel puţin în ceea ce priveşte actele imaginare de creaţie. Cu toate acestea, semnificaţia (şi, în consecinţă, limbajul) nu este identică cu poezia. Pe de o parte, semnificaţia este întotdeauna opera unui subiect înzestrat cu *alteritate*, în timp ce poezia (ca şi arta în general) este opera unui subiect absolut (care se instituie ca absolut). Pe de altă parte, limbajul ca atare nu este decît semnificat (lexical, categorial, gramatical, ontic), în timp ce poezia este o *spunere* cu substanţa sa proprie. Filozofii care identifică limbajul şi poezia nu consideră limbajul decît ca *spunere* (a unui subiect absolut). Noi afirmăm, dimpotrivă, prioritatea limbajului

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

şi faţă de poezie. E cu totul altceva a spune că limbajul poetic este limbajul în plenitudinea sa funcţională.

8. Semnificaţie şi fiinţare

Semnificaţia unui nume este *diacriticon tes ousias* (Platon): delimitare şi, prin aceasta, constituire a unei *modalităţi* (tot virtuale) a fiinţării. În sine, *semnificaţia* unui nume este întotdeauna universală, deoarece ea nu numeşte *entităţi* recunoscute ca atare, ci o posibilitate infinită a *fiinţării*. Ea se găseşte nu la sfîrşitul, ci la începutul constituirii unei clase (care, în raport cu lumea reală, poate să fie şi o clasă cu un singur membru cunoscut – de exemplu *soare*, *lună* – sau chiar o clasă vidă). De aceea, desemnarea nu este faptul primar al limbajului, ci un fapt secundar, subordonat *semnificaţiei*: este faptul de a raporta un lucru constatat la o *semnificaţie* deja dată. Numele propriu este, în limbaj, un fapt secundar: este un nume de identificare istorică a unei entităţi în interiorul unei clase deja recunoscute ca atare.

9. Semnificaţie, adevăr, existenţă

Semnificaţia (şi, prin ea, limbajul ca atare) nu este nici adevărată, nici falsă: ea este anterioară distincţiei înseşi între adevărat şi fals. La fel, nereprezentînd decît o modalitate virtuală (posibilitate) a fiinţării, ea este anterioară distincţiei între existenţă şi inexistenţă (Aristotel). Adevărată sau falsă nu poate fi decît *spunerea* înţeleasă ca propoziţie (*logos apofantikos*). La fel, doar cunoscînd o *semnificaţie* putem constata existenţa entităţilor desemnabile care îi corespund. Este ceea ce eu numesc *caracterul deictic* al limbajului: un nume „arată” *o modalitate a fiinţării* (sau, mai bine zis, el o constituie şi o reprezintă), dar nu ne spune nimic despre ea. (Derivatele şi compusele îl conţin deja pe *a spune*, i.e. corespund din punct de vedere lingvistic unei anumite „gramaticalizări”).

10. Limbaj şi lucruri

Limbajul e cel care conferă *existenţă* „lucrurilor”: el nu este o nomenclatură pentru clase de „lucruri” recunoscute dinainte ca atare. Bineînţeles, limbajul nu creează *entităţile*, *ci* le creează *fiinţarea*: le face să fie *într-un fel sau altul*, le face să fie *acesta* sau *acela*. Astfel, limbajul nu creează arborii, ci îl creează pe *a fi arbore* (şi nu, de exemplu, plante în general sau reprezentînd o altă specie). Acesta este modul în care limbajul ne conduce spre o lume ordonată de lucruri. Delimitînd modalităţi ale *existenţei*, el ne permite să constatăm sau să

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

recunoaştem în lume *entităţi* corespunzînd acestor modalităţi oferindu-ne, în acest fel, posibilitatea de a cerceta lucrurile în ele însele şi, în consecinţă, posibilitatea unor noi delimitări: delimitări de data aceasta obiective, avînd în vedere că sînt realizate în chiar lumea lucrurilor şi pentru care se pot crea nume (termeni). Orice ştiinţă începe în mod necesar prin clasificări operate de limbaj, însă nu se opreşte la aceste clasificări. Astfel se formează limbajul tehnic (sau terminologia). Orice terminologie (chiar terminologia cunoaşterii comune) este, în acest sens, inversul limbajului originar non-terminologic: ea merge de la desemnare la semnificare şi numeşte în mod efectiv clase recunoscute dinainte ca atare. Însă limbajul tehnic nu poate fi constituit decît în plan secundar dacă se pleacă de la delimitări deja realizate în şi prin limbajul non-tehnic."

*
* *

S-a afirmat că lingvistica lui Coşeriu ar putea fi considerată o încercare (cu rezultate remarcabile) de a concilia viziunea saussuriană a limbii ca sistem de opoziţii funcţionale cu viziunea humboldtiană, de sorginte aristotelică, a limbajului ca *enérgeia*, ca activitate creatoare, ca sistem dinamic.

Acestea sînt însă doar punctele de plecare în edificarea, pe fundamentele filozofiei limbajului, a unei lingvistici „totale", pe care Coşeriu o numeşte „lingvistică integrală". Parametrii săi au fost sintetizaţi de cel mai important exeget român al operei coşeriene, Mircea Borcilă, sub forma unui „*pentalog* al integralismului lingvistic":

1. întemeierea întregii lingvistici pe un fundament epistemologic antipozitivist;
2. schimbarea radicală a perspectivei de abordare şi constituirea lingvisticii, pe această bază, ca ştiinţă integrală a *vorbirii* şi nu doar a *limbilor*;
3. definirea obiectului noii lingvistici ca fiind reprezentat de „funcţia semnificativă", i.e., a *creaţiei de semnificaţii* şi/sau de „competenţa lingvistică", în sensul coşerian;
4. delimitarea subdomeniilor fundamentale („vorbirea în general", limbile, textul), corespunzătoare celor trei planuri ale competenţei (elocuţională, idiomatică, expresivă) şi straturi de conţinut (designaţie, semnificaţie, sens);

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

5. dezvoltarea, în acest cadru, a investigaţiilor sistematice preponderent descriptive sau „empirice".

Coşeriu fundamentează impresionantul edificiu al lingvisticii integrale pe propria filozofie a limbajului, în special pe conceptul de „funcţie semnificativă" (prin care înţelege, în primul rînd, „creaţie de semnificaţii"), concept prin care afirmă atît autonomia funcţională a limbajului, cît şi trăsăturile sale primare: *creativitatea*, *semanticitatea* şi *alteritatea*.

Funcţia semnificativă se manifestă în trei planuri distincte ale limbajului: *universal, istoric-idiomatic* şi *individual*. E o distincţie pe care o fac intuitiv şi vorbitorii oricărei limbi între *vorbire în general*, *a vorbi o limbă* şi *discurs* (*text*) şi corespunde la trei tipuri de conţinut: *desemnare*, *semnificaţie* şi *sens*. În consecinţă, alături de binecunoscuta şi tradiţionala „lingvistică a limbilor" (ca lingvistică a semnificaţiei), Coşeriu a întemeiat altele două: o lingvistică a vorbirii (ca lingvistică a desemnării) şi o lingvistică a textului (ca lingvistică a sensului).

Simplificînd sever complexa arhitectură a edificiului coşerian, să amintim doar cîteva dintre consecinţele acestei viziuni exhaustive:

- înlăturarea permanentelor confuzii anterioare între planul universal şi cel idiomatic;
- distingerea a trei niveluri ale limbii funcţionale: *tipul* lingvistic (stratul principiilor de structurare materială şi semantică); *sistemul* de opoziţii distinctive; *norma* limbii (ca normă de realizare a sistemului funcţional). Această trihotomie face necesare, alături de *lingvistica structurală a sistemului*, o *lingvistică a normei* şi o *tipologie lingvistică*, aceasta din urmă văzută nu ca o clasificare a limbilor după anumite trăsături comune, ci ca studiu şi descriere a limbilor în planul principiilor structurante;
- limba istorică nu înseamnă doar omogenitate, ci şi diversitate, varietate de cel puţin trei tipuri: în spaţiu, în straturile socio-culturale ale comunităţii şi după circumstanţele şi finalităţile vorbirii – tipuri pentru care Eugeniu Coşeriu foloseşte termenii de varietate *diatopică, diastratică* şi *diafazică* (sau varietate „stilistică"). În consecinţă, alături de lingvistica structurală a omogenităţii se justifică alte trei discipline ca „lingvistici ale varietăţii", tot sincronice ori descriptive şi analitice: dialectologia şi sociolingvistica, deja existente, însă refundamentate de cadrul

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

teoretic al lingvisticii integrale, dar şi o „stilistică a limbii", o disciplină incipientă ce urmează să se dezvolte;
- lingvistica istorică nu mai este, ca la Saussure, o ştiinţă incoerentă a unei diacronii atomiste, ci o ştiinţă globală a dezvoltării limbilor istorice, o parte concretă şi unitară a lingvisticii integrale;
- este avut în vedere nu doar limbajul primar (referitor la „extralingvistic"), ci şi *metalimbajul*: vorbirea şi ştiinţa de a vorbi despre vorbirea însăşi, şi de aici necesitatea unei lingvistici a metalimbajului;
- vorbirea nu e doar „tehnică liberă", ci şi „discurs repetat" (construcţii fixe de diferite tipuri). E necesară, prin urmare, o lingvistică a acestui tip de discurs, foarte diferită însă de studiile curente de „frazeologie";
- „competenţa expresivă" manifestată în planul individual al limbajului, căruia îi corespunde stratul semantic al *sensului*, fundamentează *lingvistica textului* şi/sau *analiza discursului*, văzută ca o „creaţie de sens" în toate tipurile de discurs.

*

* *

O viitoare monografie românească despre opera lui Eugeniu Coşeriu nu ar trebui să evite discutarea unor aspecte ale „stilului Coşeriu". Contactul cu textul său dă cititorului impresia de transparenţă şi, în acelaşi timp, de profunzime. Această impresie de „profunzime limpede" vine, poate, din simplitatea formală a discursului care îmbracă, însă, o complexitate ideatică nebănuită la prima vedere. Trebuie amintită apoi logica impecabilă a mecanismelor argumentative. De exemplu, capodopera intitulată *Teze despre tema „limbaj şi poezie"* este structurată formal pe etapele *dialecticii* hegeliene, un proces logico-ontologic în care determinarea abstractă este întîi afirmată („teza"), apoi negată („antiteza") pentru ca în final să fie reabilitată într-o unitate mai profundă („sinteza"):

Teză: Poezia este identică cu limbajul-ca-atare pentru că reprezintă realizarea tuturor posibilităţilor limbajului, fiind spaţiul desfăşurării integrale, al plenitudinii funcţionale a acestuia. Poezia este limbajul absolut.

Antiteză: Identificarea dintre limbaj şi poezie nu este acceptabilă pentru că limbajul nu este absolut (el înseamnă înţelegere şi structurare

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

a „lumii", dar nu este interpretare a ei, nici creator de lumi posibile, ca poezia) şi, în plus, are dimensiunea „alterităţii" (care lipseşte poeziei).

Sinteză: Poezia este „absolutizare" a limbajului, dar numai în planul „sensului" textului, acesta din urmă fiind o modalitate superioară a faptului lingvistic (semnificant-semnificat-desemnare) în care limbajul ca atare devine expresie pentru conţinuturi de nivel superior.

Nu ar trebui uitat în această viitoare monografie nici umorul coşerian. „Eugenio es un genio" – spunea uneori despre sine, zîmbind cu un amestec de orgoliu şi autoironie –, dar un geniu care le reamintea confraţilor lingvişti că „lingvistul nu trebuie să uite niciodată că limbajul există prin şi pentru vorbitori, şi nu prin şi pentru lingvişti". „Lingviştii *de meserie* se aventurează, de fapt, destul de rar pe tărîmul filozofiei limbajului, deşi nu arareori ei cred că fac asta"; „un lingvist onest, conştient de graniţele posibilităţilor sale, ar putea preciza, la finalul lucrării sale: *Aici se sfîrşeşte contribuţia mea. Tot ceea ce ar mai fi de spus este o problemă de filozofie a limbajului*". Acest umor, provenit dintr-o superioară îngăduinţă sau compătimire se transformă uneori într-o ironie polemică devastatoare: vorbind despre imposibilitatea de a interpreta limbajul în termeni cauzali, de stimuli şi reacţii fizice, Coşeriu observă că, de fapt, „comportamentul care ar fi de studiat este cel al lui Pavlov, nu al cîinelui"; Noam Chomsky pur şi simplu nu îl înţelege pe Humboldt şi îi echivalează, nejustificat, unele concepte cu propriile concepte. Rezultatul e un fel de „Struţocămilă": „Humboldt-ul despre care se vorbeşte atît de des în zilele noastre în publicaţiile transformaţionaliste nu este acel Wilhelm von Humboldt istoric, ci un hibrid *Noam von Humboldt*".

*

* *

Opera lui Coşeriu a creat adevărate „şcoli lingvistice coşeriene" în Germania, în Spania sau în Japonia. În România – cu excepţia Centrului de Studii „Eugeniu Coşeriu" de la Cluj (coordonat de Mircea Borcilă şi ai cărui membri au obţinut unele rezultate cu totul remarcabile în traducerea, interpretarea şi aplicarea concepţiei coşeriene asupra limbajului şi lingvisticii în diferite domenii de cercetare ale ştiinţelor limbajului) – nu putem vorbi astăzi decît de „afinităţi", „atitudini" sau „orientări coşeriene" individuale, plasate îndeosebi în principalele centre universitare din România şi din Republica Moldova. Trebuie

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)

totuşi amintite şi concretizările, extrem de importante, în cunoaşterea creaţiei coşeriene, înfăptuite de Andrei A. Avram, Nicolae Saramandu şi Eugenia Bojoga, sau importanţa Colocviului Internaţional de Ştiinţe ale Limbajului „Eugeniu Coşeriu" de la Suceava, ajuns la a X-a ediţie (colocviu al cărui întemeietor şi patron spiritual a fost şi rămîne Coşeriu însuşi).

Faptul că astăzi marele lingvist şi filozof al limbajului este mai bine cunoscut în Japonia, de pildă, decît în România, unde nu s-a tradus nici măcar un sfert din creaţia sa, sau faptul că nu avem încă o monografie românească despre opera sa – ar trebui să ne îngrijoreze. Un prim şi necesar remediu ar putea fi acţiunea, coordonată, de traducere şi editare în limba română a operei sale integrale.

După traducerea volumelor *Limba română în faţa occidentului, Lingvistică din perspectivă spaţială şi antropologică, Introducere în lingvistică, Sincronie, diacronie şi istorie, Lecţii de lingvistică generală, Teoria limbajului şi lingvistică generală* şi publicarea cîtorva volume de prelegeri şi conferinţe, prezenta antologie vrea să însemne un alt pas înainte în cunoaşterea operei de dimensiuni impresionante şi cu adevărat geniale a lui Eugeniu Coşeriu.

Apariţia prezentului volum nu ar fi fost posibilă fără munca, extrem de anevoioasă, a peste 20 de traducători şi fără sprijinul constant şi substanţial primit de la Eugenia Bojoga, Cristinel Munteanu, Nicolae Saramandu, Eugen Munteanu şi Dumitru Irimia. Tuturor le adresăm mulţumirile noastre.

BDD-B239-01 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:03 UTC)